

Regeringens proposition

1997/98:144

Förlängd mandattid för huvudmän i sparbank m.m.

Prop.

1997/98:144

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 5 mars 1998

Göran Persson

Erik Åsbrink
(Finansdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ändring i sparbankslagen (1987:619), som innebär att mandattiden för huvudmän i sparbank förlängs från tre till fyra år. Genom denna ändring kommer mandattiden för fullmäktige enligt kommunallagen (1991:900) och mandattiden för sparbankernas huvudmän att sammanfalla. Denna lagändring föreslås träda i kraft den 1 september 1998.

I propositionen föreslås vidare att vissa finansieringsföretag skall få fortsätta att driva verksamhet till utgången av år 2000 utan krav på tillstånd. Detta sker genom en ändring i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1610) om finansieringsverksamhet. De företag som berörs är bl.a. vissa mindre finansieringsföretag, som när lagen trädde i kraft drev finansieringsverksamhet som inte fordrade tillstånd enligt äldre lag och som inte lånar upp medel från allmänheten. Skälet till förlängningen är att frågan om vilken slags finansieringsverksamhet som skall omfattas av tillståndsplikt övervägs av Banklagskommittén. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 1999.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
2	Lagtext.....	4
2.1	Förslag till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)....	4
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1610) om finansieringsverksamhet.....	5
3	Ärendet och dess beredning.....	6
4	Förlängd mandattid för huvudmän i sparbank.....	7
5	Förlängd övergångstid för vissa finansieringsföretag.....	8
5.1	Bakgrund.....	8
5.2	Förlängning av övergångstiden	10
6	Ikraftträdande.....	12
7	Ekonomiska konsekvenser	13
8	Författningskommentar.....	14
8.1	Förslag till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)..	14
8.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1610) om finansieringsverksamhet.....	14
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 5 mars 1998.....	15

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 1997/98:144

Regeringen föreslår att riksdagen

antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i sparbankslagen (1987:619),
2. lag om ändring i lagen (1992:1610) om finansieringsverksamhet.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 4 § sparbankslagen (1987:619)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

4 §

Huvudmännen skall utses för *tre* år. Vid det första huvudmannavalet skall mandattiderna dock sättas kortare i den mån det behövs för att åstadkomma successiva nyval.

Huvudmännen skall utses för *fyra* år. Vid det första huvudmannavalet skall mandattiderna dock sättas kortare i den mån det behövs för att åstadkomma successiva nyval.

Upphör huvudmans uppdrag i förtid eller uppkommer för honom hinder enligt 2 § att vara huvudman, skall sparbanks styrelse se till att fyllnadsval för den återstående mandattiden anställs så snart det kan ske.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1998.

¹ Lagen omtryckt 1996:1005.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1610) om finansieringsverksamhet

Prop. 1997/98:144

Härigenom föreskrivs att punkten 5 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1610) om finansieringsverksamhet¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

5. Den som vid tidpunkten för lagens ikraftträdande, den 1 januari 1994, drev finansieringsverksamhet utan krav på tillstånd enligt lagen (1988:606) om finansbolag och inte anskaffar medel för verksamheten från allmänheten får fortsätta verksamheten till och med den 31 december 1998 eller, om ansökan om tillstånd getts in inom denna tid, till dess att ansökningen har prövats slutligt.

Föreslagen lydelse

5. Den som vid tidpunkten för lagens ikraftträdande, den 1 januari 1994, drev finansieringsverksamhet utan krav på tillstånd enligt lagen (1988:606) om finansbolag och inte anskaffar medel för verksamheten från allmänheten får fortsätta verksamheten till och med den 31 december 2000 eller, om ansökan om tillstånd getts in inom denna tid, till dess att ansökningen har prövats slutligt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

¹ Lagen omtryckt 1996:1004.

Inom Finansdepartementet har utarbetats två promemorior, en om förlängd mandattid för huvudmän i sparbank och en om förlängning av övergångstiden för vissa finansieringsföretag.

Promemoriorna har remissbehandlats.

De remissinstanser som har yttrat sig över promemorian om förlängd mandattid för huvudmän i sparbank är Finansinspektionen, Kammarrätten i Sundsvall, Svenska Bankföreningen, Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet, Fristående Sparbankers Riksförbund och Insättningsgarantinämnden. Remissvaren finns tillgängliga på Finansdepartementet (dnr Fi95/5756).

De remissinstanser som har yttrat sig över promemorian om förlängning av övergångstiden för vissa finansieringsföretag är Sveriges Riksbank, Finansinspektionen, Svenska Bankföreningen, Fristående Sparbankers Riksförbund, Sveriges Industriförbund, Företagarnas Riksorganisation, Finansbolagens förening och Svenska Fondhandlareföreningen. Remissvaren finns tillgängliga på Finansdepartementet (dnr Fi98/317).

Regeringen tar i detta ärende upp de frågor som behandlats i promemoriorna.

Regeringens förslag: Mandattiden för huvudmän i sparbank förlängs från tre till fyra år.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har yttrat sig har tillstyrkt eller lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: I en sparbank skall det enligt 4 kap. 1 § sparbankslagen (1987:619) finnas huvudmän som representanter för insättarna. Av antalet huvudmän skall hälften väljas av kommunfullmäktige eller landstingsfullmäktige inom sparbankens verksamhetsområde. Återstoden utses av huvudmännen själva bland insättarna i sparbanken.

Enligt 4 kap. 4 § sparbankslagen skall huvudmännen utses för tre år, dvs. samma mandattid som tidigare gällde för fullmäktige enligt kommunallagen (1991:900). Den 1 januari 1995 och med verkan från valåret 1994 ändrades mandattiden i kommunallagen på så sätt att ledamöterna och ersättarna i fullmäktige skall väljas för fyra år. Det gjordes inte någon motsvarande ändring vad gäller mandattiden för huvudmän i sparbank.

Mandattiden för de kommunalpolitiska organen och sparbankernas huvudmän har dock tidigare sammanfallit. I 1955 års sparbankslag var mandattiden fyra år. Val av huvudmän sammanföll därmed med vad som då gällde för kommunala val i allmänhet. Mandattiden för huvudmännen reducerades 1971 till tre år och kom därmed att ansluta till den treåriga mandattid som år 1970 kom att gälla för de kommunala organen.

Anledningen till att mandatperioderna tidigare utformats i överensstämmelse med varandra har varit att kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige måste betraktas som representativa för sparbankernas stora insättargrupper samt att val av huvudmän från kommunala organs sida innebär att låntagarna får ett visst medelbart inflytande på valet. Om valperioderna inte överensstämmer uppstår därför såväl praktiska som representativa olägenheter. För att undanröja dessa olägenheter bör valperioden för huvudmän i sparbank ändras så att den sammanfaller med mandattiden för kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige.

5 Förlängd övergångstid för vissa finansieringsföretag

Prop. 1997/98:144

5.1 Bakgrund

Lagen (1992:1610) om finansieringsverksamhet trädde i kraft den 1 januari 1994. I lagen finns bestämmelser som reglerar sådan finansieringsverksamhet som drivs av finansieringsföretag utanför banksystemet. Lagen innehåller enhetliga regler för de kreditföretag som tidigare omfattades av lagen (1988:606) om finansbolag eller lagen (1963:76) om kreditaktiebolag.

Genom lagen om finansieringsverksamhet har bl.a. EG:s första och andra banksamordningsdirektiv genomförts (Rådets första direktiv av den 12 december 1977 om samordning av lagar och andra författningar om rätten att starta och driva verksamhet i kreditinstitut [77/780/EEG] och Rådets andra direktiv av den 15 december 1989 om samordning av lagar och andra författningar om rätten att starta och driva verksamhet i kreditinstitut, samt med ändring av direktiv 77/780/EEG [89/646/EEG]). Syftet med dessa direktiv är att samordna lagar och andra författningar som reglerar rätten att starta och driva kreditinstitut. Direktiven är sammantagna betydelsefulla, eftersom det är genom dessa den inre marknaden för bank- och annan kreditverksamhet har etablerats. Kreditinstitut har alltså numera rätt att driva verksamhet inom hela EES-området med stöd av sin hemlandsauktorisering, vare sig det sker genom etablering av en filial eller genom att tjänster tillhandahålls direkt över gränserna. Genom direktiven har också principen om hemlandstillsyn genomförts.

Banksamordningsdirektiven behandlar i huvudsak verksamhet som drivs av företag som är kreditinstitut. Med kreditinstitut avses enligt definitionen i EG:s första banksamordningsdirektiv ett företag som bedriver verksamhet som består i att ta emot insättningar eller andra återbetalbara medel från allmänheten och att bevilja krediter för egen räkning. För kreditinstitut gäller att de inte får driva verksamhet utan särskilt tillstånd (auktorisering). Vidare måste det bundna egna kapitalet uppgå till minst fem miljoner ecu när verksamheten påbörjas. Ett lägsta kapital om en miljon ecu kan dock tillåtas i vissa fall. Det finns vidare, både i banksamordningsdirektiven och i andra direktiv, ytterligare bestämmelser för den verksamhet som drivs av kreditinstitut.

Ett kreditinstitut i EG-rättens mening är alltså ett företag som kombinerar upplåning från allmänheten med kreditgivning. När banksamordningsdirektivens regler infördes i lagen om finansieringsverksamhet frångick man emellertid kreditinstitutsdefinitionen. I stället blev lagen tillämplig på s.k. kreditmarknadsföretag, som enligt nämnda lag är ett företag som fått tillstånd att bedriva finansieringsverksamhet. Med finansieringsverksamhet i lagens mening avses näringsverksamhet vars ändamål är att lämna kredit, ställa garanti för kredit, förmedla kredit till konsumenter eller medverka till finansiering genom att förvärva fordringar eller upplåta lös egendom till nyttjande. På vilket sätt denna verksamhet finansieras saknar, såsom EG-direktivet förutsätter, emellertid betydelse i fråga om kravet på tillstånd. Inte heller rörelsereglerna skiljer sig åt bero-

ende på om företaget lånar medel från allmänheten eller inte. Den svenska regleringen har alltså ett vidare tillämpningsområde än vad som krävs enligt EG:s banksamordningsdirektiv. Denna skillnad har upprätthållits vid genomförandet av andra EG-direktiv som är tillämpliga på kreditinstitut.

I lagen om finansieringsverksamhet undantas vissa former av finansieringsverksamhet från tillståndsplikt (1 kap. 3 §). De företag som driver tillståndspliktig finansieringsverksamhet måste dock uppfylla ett antal förutsättningar för att beviljas auktorisation. Till dessa hör att den planerade rörelsen kan antas komma att uppfylla kraven på en sund verksamhet, att vissa större ägare till företaget och företagets ledning uppfyller angivna krav och att det bundna egna kapitalet motsvarar minst fem miljoner ecu, eller i undantagsfall en miljon ecu. I rörelsen måste ytterligare ett antal krav iakttas, bl.a. begränsning av verksamheten och aktieäggande samt en viss minsta kapitalbas. Dessutom omfattas företaget av lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag.

Det har i olika sammanhang riktats kritik mot utformningen av lagen om finansieringsverksamhet. Kritiken har koncentrerats på att lagens tillämpningsområde gjorts onödigt brett. Kritikerna pekar ofta på att EG:s banksamordningsdirektiv reglerar verksamhet som förenar upplåning från allmänheten med kreditgivning, dvs. verksamhet som drivs av kreditinstitut, medan den svenska lagen lägger fast motsvarande regler för företag som driver finansieringsverksamhet oberoende av hur verksamheten finansieras.

Lagen är nu föremål för översyn av Banklagskommittén (Fi 1995:09). Kommittén inledde sitt arbete under sommaren 1995. Den skall enligt sina direktiv (dir. 1995:86) behandla bl.a. de rörelse regler som gäller för banker och andra kreditinstitut. För att kunna föreslå en ändamålsenlig reglering måste kommittén studera och ta ställning till vilka slags verksamheter reglerna skall tillämpas på. Det innebär alltså att kommittén bl.a. har att pröva om finansieringsverksamhet som inte finansieras genom upplåning från allmänheten skall falla under det regelverk som följer bl.a. av EG:s banksamordningsdirektiv. Kommittén skulle enligt direktiven ha slutfört sitt arbete vid utgången av år 1996. Den 17 oktober 1997 beslutade regeringen emellertid att förlänga utredningstiden till utgången av år 1997. Den 27 november 1997 förlängdes utredningstiden ytterligare, denna gång till den 30 juni 1999.

Regeringens förslag: Den som den 1 januari 1994 drev finansieringsverksamhet som inte fordrar tillstånd enligt 1988 års finansbolagslag och som inte anskaffar medel för verksamheten från allmänheten, får fortsätta med verksamheten till och med den 31 december 2000 utan krav på tillstånd.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Av de remissinstanser som yttrat sig har de flesta tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. *Företagarnas Riksorganisation* har dock ansett att övergångstiden bör förlängas till utgången av år 2003 för att företagen skall kunna verka på ett ekonomiskt rationellt sätt med rimliga och normala kredittider. *Finansbolagens förening* har avstyrkt förslaget med motivering att det kan medföra konkurrenssnedvridande effekter som inte bör accepteras och att de företag som omfattas av regleringen har haft tillräcklig tid att anpassa sin verksamhet till de förutsättningar som gäller enligt lagen om finansieringsverksamhet. Övriga remissinstanser som yttrat sig har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: För lagen om finansieringsverksamhet gäller vissa övergångsbestämmelser. Av dessa följer bl.a. att den som när lagen trädde i kraft den 1 januari 1994 drev finansieringsverksamhet som inte fordrade tillstånd enligt 1988 års finansbolagslag (bl.a. företag vars balansomslutning inte översteg 50 miljoner kronor och som inte riktade sin verksamhet till konsumenter) fick fortsätta med verksamheten till utgången av år 1994. Enligt punkt 6 i övergångsbestämmelserna kan ett sådant företag som avses i punkt 5 beviljas tillstånd även om det inte uppfyller det krav på startkapital som ställs upp i lagen. Detta förutsätter emellertid att företagets kapitalbas inte har gått ned under en viss nivå. Dessutom är den sistnämnda övergångsbestämmelsen så konstruerad att den gynnsamma behandlingen upphör i samband med ägarskiftet. Det innebär t.ex. att vid ett generationsskifte i ett sådant företag kapitalbasen måste höjas till den i lagen angivna nivån, dvs. motsvarande en eller fem miljoner ecu. Utöver vad som nu har sagts gäller dock samma rörelseregler för dessa kreditmarknadsföretag som för andra kreditmarknadsföretag.

På initiativ av Näringsutskottet förlängdes den ursprungliga övergångstiden i punkt 5 i övergångsbestämmelserna till 30 juni 1996 (bet. 1994/95:NU29, rskr. 1994/95:446). I betänkandet (s. 3) anförde utskottet bl.a. att det kan ”finnas skäl att ändra området för tillståndspliktig finansieringsverksamhet i Sverige eller modifiera reglerna för vissa slag av sådan verksamhet”.

Därefter har övergångstiden förlängts vid ytterligare två tillfällen, först till den 31 december 1996 (prop. 1995/96:173, bet. 1995/96:NU23, rskr. 1995/96:285) och därefter till den 31 december 1998 (prop. 1995/96:214, bet. 1996/97:NU3, rskr. 1996/97:9). I samband med dessa förlängningar har det konstaterats att det finns flera anledningar att se över reglerna om finansieringsverksamhet och att den omprövningen, som naturligen faller

under det uppdrag Banklagskommittén har, bör genomföras utan att det får genomgripande konsekvenser för vissa företag som ännu inte kommit att föras in under lagen om finansieringsverksamhet. Vid den senaste förlängningen begränsades dock möjligheten att fortsätta verksamheten med stöd av övergångsbestämmelsen till att gälla de finansieringsföretag som inte anskaffar medel för verksamheten från allmänheten.

Som har nämnts i det föregående har regeringen beslutat att förlänga Banklagskommitténs utredningstid till den 30 juni 1999. Med hänsyn härtill måste frågan om förlängning av övergångstiden för vissa finansieringsföretag nu övervägas på nytt.

De skäl som anfördes vid den senast förlängningen av övergångstiden gäller alltså. Att nu föregripa Banklagskommitténs översyn framstår som mindre lämpligt. Den aktuella övergångsbestämmelsen bör därför förlängas ytterligare.

Med hänsyn till de ingående överväganden som utredningens förslag sannolikt kommer att ge upphov till kan en ny lagstiftning, grundad på kommitténs förslag, knappast träda i kraft före årsskiftet 2000/2001. Övergångsbestämmelsen bör därför förlängas till denna tidpunkt.

Lagförslaget om förlängning av mandattiden för huvudmän i sparbank bör träda i kraft den 1 september 1998 så att det kan tillämpas på val av huvudmän som sker i samband med de val till kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige som sker i september 1998.

Den föreslagna ändringen i övergångsbestämmelserna till lagen om finansieringsverksamhet föreslås träda i kraft den 1 januari 1999.

Förslaget om förändring i sparbankslagen förväntas inte medföra några ytterligare kostnader för staten.

Den föreslagna förlängningen av övergångsbestämmelserna till lagen om finansieringsverksamhet innebär att Finansinspektionen får en oförändrad tillsynsbörda. Detta följer av att ett antal finansieringsföretag, åtminstone tills vidare, inte kommer att omfattas av inspektionens kontroll. Regeringen gör bedömningen att ytterligare resurser till Finansinspektionen inte behöver skjutas till.

8.1 Förslag till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)

4 §

Ändringen innebär att mandattiden för huvudmän i sparbank förlängs från tre till fyra år.

8.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1610) om finansieringsverksamhet

Övergångsbestämmelserna till punkt 5

Ändringen innebär en förlängning av den tid som vissa finansieringsföretag får bedriva verksamhet med stöd av äldre lag. Verksamheten får bedrivas till och med den 31 december 2000, eller om ansökan om tillstånd har getts in senast detta datum, till dess ansökningen har prövats slutligt.

Finansdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 5 mars 1998

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Peterson, Freivalds, Wallström, Tham, Åsbrink, Schori, Andersson, Winberg, Uusmann, Ulvskog, Sundström, Johansson, von Sydow, Klingvall, Pagrotsky, Östros

Föredragande: Erik Åsbrink

Regeringen beslutar proposition Förlängd mandattid för huvudmän i sparbank m.m.